

Όνομα:	.....
Τάξη:	.....
Σχολείο:	.....
Επαρχία:	.....

Τα στοιχεία σας να μην εξέλθουν από το πλαίσιο.

ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΧΗΜΕΙΑΣ 2019

Για την Γ΄ Τάξη Γυμνασίων

Κυριακή 19 Μαΐου 2019

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α΄ : **ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ**

1.	☐ A	☒ B	☐ Γ	☐ Δ	☐ E	16.	☐ A	☒ B	☐ Γ	☐ Δ	☐ E
2.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☒ Δ	☐ E	17.	☐ A	☐ B	☒ Γ	☐ Δ	☐ E
3.	☐ A	☒ B	☐ Γ	☐ Δ	☐ E	18.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☒ Δ	☐ E
4.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☒ Δ	☐ E	19.	☐ A	☐ B	☒ Γ	☐ Δ	☐ E
5.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☐ Δ	☒ E	20.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☒ Δ	☐ E
6.	☐ A	☐ B	☒ Γ	☐ Δ	☐ E	21.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☒ Δ	☐ E
7.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☐ Δ	☒ E	22.	☐ A	☒ B	☐ Γ	☐ Δ	☐ E
8.	☐ A	☐ B	☒ Γ	☐ Δ	☐ E	23.	☐ A	☒ B	☐ Γ	☐ Δ	☐ E
9.	☐ A	☐ B	☒ Γ	☐ Δ	☐ E	24.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☐ Δ	☒ E
10.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☐ Δ	☒ E	25.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☒ Δ	☐ E
11.	☐ A	☐ B	☒ Γ	☐ Δ	☐ E	26.	☒ A	☐ B	☐ Γ	☐ Δ	☐ E
12.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☒ Δ	☐ E	27.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☐ Δ	☒ E
13.	☐ A	☒ B	☐ Γ	☐ Δ	☐ E	28.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☐ Δ	☒ E
14.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☐ Δ	☒ E	29.	☐ A	☒ B	☐ Γ	☐ Δ	☐ E
15.	☐ A	☐ B	☐ Γ	☒ Δ	☐ E	30.	☐ A	☒ B	☐ Γ	☐ Δ	☐ E

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ Β' (5x2=10 μονάδες)

Ερώτηση 1

Δίνεται ότι:

- Ο μαζικός αριθμός (A) του στοιχείου X είναι διπλάσιος από τον ατομικό αριθμό (Z).
- Το στοιχείο X έχει τον ίδιο αριθμό νετρονίων με το στοιχείο του καλίου ${}_{19}^{39}\text{K}$.

Να υπολογίσετε τον ατομικό και τον μαζικό αριθμό του στοιχείου X.

Να δικαιολογήσετε **πλήρως** την απάντησή σας.

1. $A=2Z$ (0,25 μ.)	${}_{19}^{39}\text{K}$	4. $n = 39 - 19$ (0,25 μ.)
2. $p + n = 2p$ (0,25 μ.)		5. $n = 20$ (0,25 μ.)
3. $p = n$ (0,25 μ.)		6. $Z = \text{αριθμός πρωτονίων} = 20$ (0,25 μ.)
		7. $A = p + n = 20 + 20$ (0,25 μ.)
		ή $A = 2Z = 2 \times 20$
		8. $A = 40$ (0,25 μ.)

Αν παραλείπεται ένα στάδιο και πάει στο επόμενο οι μονάδες θα δίνονται.

Π.χ τα στάδια 4 και 5 συνδέονται αν δώσει απ'ευθείας την απάντηση 20 στο 4^ο στάδιο να δοθούν και οι μονάδες του 5^{ου} σταδίου. Το ίδιο ισχύει και για τα στάδια 7 και 8.

Αν εξηγήσει κάποια βήματα με λόγια, τότε να δοθούν οι μονάδες.

Ερώτηση 2

Να αναφέρετε αν οι πιο κάτω δηλώσεις είναι ορθές ή λανθασμένες και να δικαιολογήσετε **πλήρως** την απάντησή σας.

(α) Οξύ είναι κάθε ένωση που περιέχει υδρογόνο.

Λάθος (0,25 μ.)

Πρέπει να δώσει ένα παράδειγμα που να δικαιολογεί πλήρως την απάντηση.

Π.χ οι βάσεις (0,25 μ.) στον χημικό τους τύπο περιέχουν το ανιόν του υδροξυλίου (OH^-) [ή άτομο υδρογόνου (H)] (0,25 μ.), και παράδειγμα βάσης (NaOH) (0,25 μ.)

Η' οι βάσεις (0,25 μ.) περιέχουν άτομα υδρογόνου (0,25 μ.) στο μόριο τους και παράδειγμα βάσης (NaOH) (0,25 μ.)

Η' το νερό (0,25 μ.) περιέχει άτομα υδρογόνου (0,25 μ.) στο μόριο του, (H_2O) (0,25 μ.).

Η' αν γράψουν τον ορισμό κατά Arrhenius: Οξέα είναι οι ενώσεις που όταν διαλυθούν στο νερό, δίνουν (απελευθερώνουν) κατιόντα υδρογόνου (H^+). (3 x 0,25 = 0,75 μ.)

(β) Η εξουδετέρωση είναι ιοντική αντίδραση.

Σωστό (0,25 μ.)

Τα κατιόντα υδρογόνου (0,25 μ.) αντιδρούν με τα ανιόντα υδροξυλίου (0,25 μ.) και δίνουν μόρια νερού. (0,25 μ.)

Αποδεκτό και αν γραφεί: $H^+ + OH^- \longrightarrow H_2O$ (3 x 0,25 = 0,75 μ.)

Ερώτηση 3

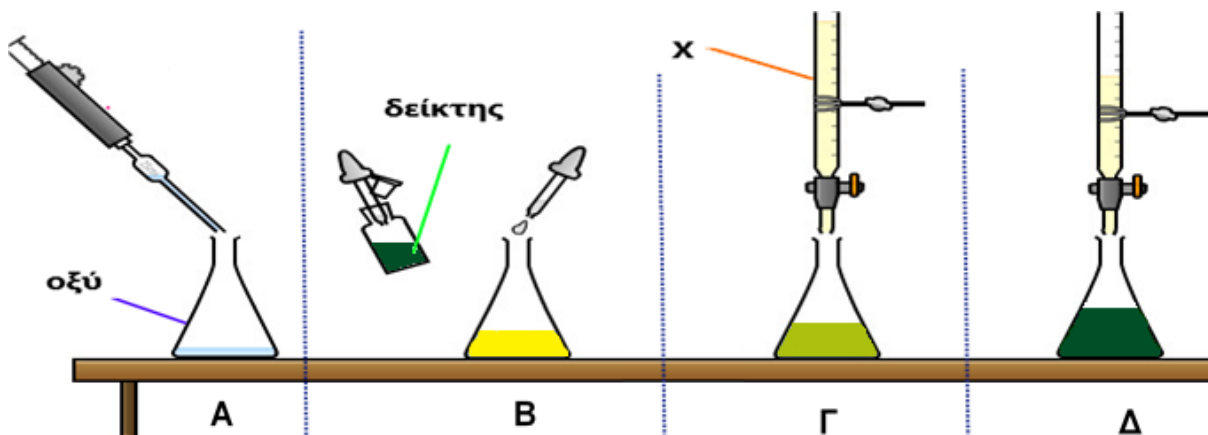
Στο πιο κάτω σχήμα φαίνονται τα στάδια Α, Β, Γ και Δ.

Στάδιο Α: Σε κωνική φιάλη προσθέτουμε διάλυμα οξέος.

Στάδιο Β: Στο διάλυμα οξέος προσθέτουμε 2-3 σταγόνες δείκτη βρομοθυμόλης.

Στάδιο Γ: Στο διάλυμα προσθέτουμε μικρή ποσότητα από το διάλυμα Χ χωρίς όμως καμία μεταβολή στο χρώμα του δείκτη.

Στάδιο Δ: Συνεχίζουμε την προσθήκη του διαλύματος Χ μέχρι να αλλάξει το χρώμα του δείκτη και να γίνει πράσινο.

Να απαντήσετε τα ερωτήματα που ακολουθούν.

(α) Το χρώμα του δείκτη στο στάδιο Β είναι: **κίτρινο (0,25 μ.)**

(β) Σε ποιο στάδιο της πορείας του πειράματος ισχύει η σχέση πλῆθος H^+ = πλῆθος OH^- : **Δ (0,25 μ.)**

(γ) Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας στο ερώτημα (β).

Αφού ισχύει η σχέση $H^+ = OH^-$, το διάλυμα αποκτά πράσινο χρώμα (0,25 μ.), το οποίο δηλώνει ότι το διάλυμα είναι ουδέτερο. (0,25 μ.)

(δ) Τί είδους διάλυμα είναι το διάλυμα Χ;

Βασικό (0,25 μ.), (Είναι λάθος αν γράψουν βάση).

(ε) Τί είδους χημικές ουσίες περιέχονται στο διάλυμα του σταδίου Δ;

Άλας και νερό (2 x 0,25 = 0,5 μ.)

(στ) Πώς ονομάζεται η αντίδραση που πραγματοποιείται στο πιο πάνω πείραμα;

Εξουδετέρωση (0,25 μ.)

Ερώτηση 4

Στον πιο κάτω πίνακα να γράψετε τους χημικούς τύπους και τα ονόματα των χημικών ενώσεων που προκύπτουν από τους συνδιασμούς που θα κάνετε:

		Χημικός Τύπος	Ονομασία Χημικής Ένωσης
Ca²⁺	OH¹⁻	Ca(OH)₂	Υδροξείδιο του ασβεστίου
	PO₄³⁻	Ca₃(PO₄)₂	Φωσφορικό ασβέστιο
	Cℓ¹⁻	CaCℓ₂	Χλωριούχο ασβέστιο
	O²⁻	CaO	Οξείδιο του ασβεστίου

Δεν δίνονται μισές μονάδες αν γραφούν αντίστροφα τα ιόντα στον χημικό τύπο ή μισό όνομα.

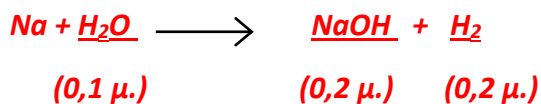
Ερώτηση 5

Σε ποτήρι ζέσεως που περιέχει νερό και λίγες σταγόνες βρομοθυμόλης προσθέτουμε μικρό κομματάκι νατρίου.

(α) Τι χρώμα θα πάρει ο δείκτης της βρομοθυμόλης; ***μπλε (0,1 μ.)***

(β) Να γράψετε τη χημική αντίδραση που πραγματοποιείται στο ποτήρι ζέσεως.

Δίνονται τα σθένη: Na = 1, H = 1, O = 2, OH = 1

Αν δεν γραφούν ορθά οι χημικοί τύποι δεν δίνονται επιμέρους μονάδες.

(γ) Να γράψετε ακόμα μία παρατήρηση που συμβαίνει κατά την αντίδραση του νατρίου με το νερό, η οποία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι:

Το νάτριο έχει χαμηλό σημείο τήξης ($98\text{ }^{\circ}\text{C}$).

Το νάτριο λιώνει και γίνεται σφαιρίδιο. (0,2 μ.)

(δ) (i) Πού οφείλεται η διαφορά του χρώματος της εξωτερικής επιφάνειας του νατρίου με το χρώμα της πρόσφατης τομής του;

Στην οξείδωση (αντίδραση) του νατρίου (0,25 μ.) με το οξυγόνο (0,25 μ.) του ατμοσφαιρικού αέρα.

(ii) Να γράψετε τη σχετική χημική αντίδραση που πραγματοποιείται.

Δίνονται τα σθένη: Na = 1, O = 2

Αν δεν γραφούν ορθά οι χημικοί τύποι δεν δίνονται επιμέρους μονάδες.

(iii) Με ποιο τρόπο μπορούμε να αποτρέψουμε το φαινόμενο, που αναγράφεται στο πιο πάνω ερώτημα δ (i);

Το νάτριο φυλάγεται μέσα στο πετρέλαιο (ή σε παραφίνη) (0,2 μ.).

ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ